

НИКОЛАЙ ХАЙТОВ
МЕРАК

chitanka.info

Седя си оня ден на двора, пека си кълката на слънце и гледам — минава по пътя Юмера, на Расимчето зетя, в текезесето дето е овчар.

— Здравсти! — казва и си клати главата.

— Здравсти, здравсти! Но защо си въртиш главата?

— Въртя я, че ние горе на кошарите се чудим помагачи откъде да намерим — като да има как от кал да ги направим, — а ти тука дремеш ли, дремеш. Ела с мене да помагаш, че имам зор, хем надница ще ти платя, хем ще видиш как се прави изкуствено опсеменяване.

— Какво опсеменявате? Пшеницата или ръжта?

— Абе каква ти пшеница! Овцете опсеменяваме!

Опсеменявали овцете! Нова мода шантиклер!

— Абе Юмере, нямате ли — казвам — кочове, та вие ще опсеменявате овцете?

— И има — кай, — и няма. Ела да видиш! Всяка вечер ще ти варя куркмач.

Откакто си бях навехнал крака, в гората не бях излизал, та ми се беше бая затъжило, а и времето хубаво: едно спокойничко слънце пекнало — защо пък, рекох си, да не отида с Юмера на къшлата, че да се разшавам и разгледам? Викам на бабата:

— Давай ямурлука! Слагай хляба в торбата!

Засмяха се на Юмера и потурите, че дружина ще си има, грабна ми и ямурлука, и торбата, насмалко и мене да нарами! Бабата се понамръщи, но като ѝ казах, че гъби ще ѝ набера, благослови ме.

Леви-десни — стигнахме на Криво бърдо, дето са кошарите. Ама то асъл криво, криво-закривено, та хем завет и припек, хем всичко наоколо се вижда. Бре, че много се вижда, бре-е-е! Вижда се Перелиица насреща, обраснала с тъмни ели, като че ли забулена с фередже; по-наляво — Карлък, белоглав, не му стигнало купището със земя под него, ами се ровнал в небето, като че търси майка си и баща си, а до него — връх до връх: зелени, жълтозелени, едни като кучешки зъби подострени, други заоблени, да се не нагледаш на балкан!

Юмера ми вика:

— Не се заяпвай, чичо Каньо, ами да поработим, докато е видело, че ей сегичка ще се мръкне.

Отидохме в бараката. Вътре — стая като стая, с дюшеме, прозорче и с печка в едното ѝ кюше, а в другото — намърдало се едно ей такова кочище рунтаво, гледа ме с накървавени очета и наведена

шия, сякаш ей сегичка ще се хвърли да ме хакне с накеркелените си рога.

— Юмере — казвам, — внимавай!

— Не се бой — каза ми Юмера — Той се е наежил, че от завчера не е виждал ни овца, ни ягне, но сега като му дадеме, кай, овца ще поомекне и няма да се ежи. Докарай една овца отвън, само че гледай бяла да е, той на черни много не налита... Той е руски меринос, там, изглежда, е навикнал повече на руси...

Дотътрих аз отвън една овца, а кочът, като ме видя, вдигна шията си изведнъж, прекрачи крачка, изпръхтя и се закова на място.

— Пусни овцата! — казва Мерко — И върви до вратата!

Пуснах овцата и застанах до вратата, но кочът не гледа в овцата, а в мене.

— Срамува се — вика Юмера, — но ще свикне! Недей се плаши. Опсеменяването трябва да се върши от техника, но техникът вместо да опсеменява тука, фукнал в Рясково при даскалицата и цялата работа оставил на мене — да се чудя дали овцата да задържам, или на коча да събирам изкуственото семе.

Приказва си Юмера, а на мене окото — в коча. Ама коч, ти казвам! Заслужава на куци крак до бърчината да идеш да го видиш. То не е, брате мили, коч, а варел от двесталитровите, ако можеш да си го представиш, цялото в космалак и повесма, до земята чак разнесени, като се поклати само, и завее топъл вятър! Нашите кочове гледат като ангели, а на тоя очите му до половината скрити в едно бяло перде, а другата половина, като те погледне отдолу на горе — реже ли реже като с нож! Да не приказвам за рогата, завити на главата му като чалми. „Тая хала, викам си, ако само допре овчицата, ще я смаже. Ако пък вземе, не дай си боже, да я блъсне с рогата — от овцата няма да остане и опашка!“

Докато аз си правех тия сметки, кочът се пресрами и тръгна към овцата. Отиде до нея, спря се, протегна си шията и та-ак! — муцуна в муцуна с овцата. Целуна я! Овцата нито шава, нито мърда, а кочът се обърна към задницата ѝ, провери дали е на мястото си вимето ѝ, а че се обърна пак към главата на овцата и започна да я ближе с езика от устата към ушите, като да я сресва. Като стигна до ушите, изпръхтя и овцата се отмести.

Викам на Юмера:

— Дръж овцата, че бяга!

А Юмера вика:

— Ти се не бой, той ще си я кандърдише. Женско може ли да си не даде фасон? Запали си, кай, цигара, има време! Кавказките мериноти много са табиетлии. Само едно, казва, ще те моля — като се нажеже да рипне въз овцата, ти я хвани за ушите и я дръж мирна да седи, а пък аз ще сложа зад нея станок, че да си свърша и техническата работа. То има време, още не е минало хорото, но мине ли хорото, бъди нащрек!

Докато да каже той „хоро“, и кочът започна нещо да похлопва с копитата, като да искаше да рови... Наведе шията, би на място с единия си крак, похлопа с другия, след това вирна главата и фукна, та обиколи овцата три-четири пъти с развети повесма, спря на място и заудря пак с копитата, заигра...

Игра ли бе това, или искаше силата си на овцата да покаже, да я слиса и сащиса — не мога да ти кажа, ала беше чудно нещо тая хала да се гледа как се носи с развети повесма и подковава дюшемето с копита, и се нажижа, и пръхти, докато захвърча от него бяла пяна. Тогава отново приближи овцата запъхтян, близна я с муцуната си, близна го и тя... И тогава, след като я на бързо попригали от ушите до опашката, кочът се засили да я покрива.

— Дръж за ушите! — извика Юмера.

— Дръж я, казвам, ти! Аз ще подложам станок.

Той хвана овцата за ушите, а пък аз, вместо да сложа станок, ритнах го и меринотът захлупи овцата по закон божи.

... Стори ми се грозно след тия галеници и милувки всичко да удари на... дърво!

Че като викна оня Мерко:

— Абе ти луд ли си, или майтап си правиш! С една такава скачка ние можехме да опсеем не една, а петдесет овце!

— Той — казвам — отново ще скочи.

— Да, но пак ще трябва да загрява! А гледай, че започва да се мръква.

— Ще загрява. Ти ако не загряваш, той загрява!

Наежи се Мерко:

— Какво искаш да кажеш? Я се изрази!

— Седни — казвам, — недей ми се пули в очите! Дай ми една цигара да подпаля и ще ти кажа... Само че поглеждай от време на време и коча!

— Защо ще го гледам, след дъжд — качулка?

— Точно сега е за гледане — след дъжд — качулка. Я кажи ми какво прави сега кочът?

— Ближе овцата.

— Видя ли! Ако беше ти на негово място, триста пъти да си захъркал, а той, кавалерът, ближе я и благодари!

Засмя се Мерко:

— Гледай за какво си се сетил!

— А ти, като гледаш всеки ден тия, кочовите сватби, не се ли сецаш никога за нищо?

— Сецал съм се — казва, — как не!

— За какво си се сецал? За дърво? Сецал се... Я ставай да организираме скачките, че ей сегичка ще се мръкне. И не си гледай пъпа, а гледай коча какво работи и се учи!

Изведохме овцата, доведохме друга. Мислех си: „Това ще му е на коча втората сватба за днеска, та ще я претупа по-набързо.“ А то, брате, същата игра, същото целуване и сресване, същите метани и поклони, и хора!

Изтропахме и трета сватба, и четвърта, материал събрахме за опсеменяването не на петдесет, а на петстотин овце. Викам тогава на Юмера:

— Давай на кочето да яде и да вървиме да спим!

— Няма ли да варим куркмач?

— Няма да варим! Ще спим!

Подредихме овцете и легнахме. В колибата ми се стори много задушно, та легнахме навън, дето се вика, под небето... Ама и небето беше тая вечер — джа-ам! Ококорили се едни звездици, като че в роса окъпани, едни плахо-плахо попримигват, други — сериозни, светят и не шават, ровят в очите ти и питат:

— Как е, чичо Каньо, как е?

— Ами добре е...

— Добре, добре, ала можеше да е къде-е по-добре! Я си помисли!

— Стига съм мислил! Ще спя!

— Ще спиш, ама не можеш! — реже ме право в очите най-високата и ясна звезда — че ти е червива съвестта-а! Женен си четиридесет години, а я кажи едно хоро изигра ли на жена си? Изигра ли? Посегна ли да я погалиш поне веднъж? Да ѝ пошепнеш в ухото една любовна дума, както си пошепнаха овцата и коча?

— Мерко!... Дай ми кибрита — казвам. — Ще запаля огън. Не ми се спи!

— Чудно нещо — казва Мерко, — и на мене не ми се спи!

— А на тебе какво ти е?

— Абе кораво ми е — кай, — повече сено май че трябваше да си подложка!

— Сложи — казвам, — сложи! Една купа да подложиш, коравото ще си остане пак кораво, че това кораво, дето те гложди, не е отвън, а е от вътре! Познах ли, или не познах?

Утрая се Мерко, нищо не рече, ала стана. Разпалихме огън, захвърчаха искри, скриха се звездите, останахме ние двамата с него лице в лице.

— Тука ми е — казва — тежко, вътре!

— Да не е, дето те блъсна коча?

— Блъсна ме ти! С ония думи! Блъсна ме, та още не мога да дойда на себе си.

Юмерът, завлеканинът, толкова думи да издума наведнъж, ще рече, блъскането трябва да е било яко.

— Ти — казвам — да не си чул одеде какво ми рекоха звездите?

— Не съм чул звездите, но слушам — дере се тука някакво щурче: „щuuур, щuuур, щу-ур!...“ Ей това слушам от одеде и си мисля: „Де пък ме е разбрало и щурчето? Откъде?“

— Ами звездите — казвам — откъде са ме разбрали, та ми наговориха одеде такива думи? — И му ги казвам дума по дума, а Юмерът се блещи.

— Махни, махни, не е за дума!

— Кажи какво не е за дума? Кажи го да ти олекне! Тука поне няма кой да чуе. Ей ги, скриха се звездите, млъкна и щурчето, няма да ти пречи.

— Аз — почна да разправя Мерко, — аз, чичо Каньо, съм толкова, казва, мръсен, че да стопиш всичките овце на лой и лойта на сапун да направиш — няма да можеш всичката мръсотия от мене да

измиеш! Аз, казва, като съм се напивал и жената не рачи с мене да лежи — връзвал съм я, казва, за кревата с въже!

— И аз съм го правил, не въздишай толко издебело, само че аз на мойта съм надвивал и без въже!

— Запуши я — казва. — Спри, че може нещо диво да ни чуе, та ще ни разнесе по цялата гора!

Гряхме се на огъня, мълчахме, по едно време Юмера отново го припали:

— Думай — казва, — не мълчи!

— Мойта е свършена, какво да приказвам? Мене само разкаянието ми остава, но ти си, казвам, още на трийсет и три! Гледай коча, прави каквото прави той, и ще видиш какво ще стане!

— Добре де — казва Юмера, — трябва ли хоро да играя? Макар че сме братя по кръв, аз съм, първо на първо, мохамеданин, орталъка ще се смее, че играя!

— Абе — казвам — комшу, ти будала ли си, или на будала се правиш? Първо на първо, ти хорото няма да го заиграеш на мегдана да те гледа орталъка, ще си го играеш у дома! Ще танцуваш! Няма да хлопаш и тропаш. Надуваш грамофона, ловиш жената и... карай! Ти целуваш ли жена си?

— Аз — казва, — право да ти кажа, скърцам със зъбите, та съм нямал време.

— Нямал си време! Да взема, че да те поливам с тоягата, да те поливам и да не ти казвам за какво... Такава кротка женица имаш и със зъби да й скърцаш! Да й се зъбиш като вълк! Ами тя какво прави, когато ти скърцаш?

— Закачулва се през лицето, трепери като листо и мълчи.

— Запуши я — казвам. — Спри!

Замълчахме. Зарови Мерко с тоягата в жарта и погледът си вече не повдигна. И въздиша! От време на време като въздъхне, издухва пепелта като с мех. Дожаля ми за Юмера, а че го подхванах:

— Да съм аз на твое място и на твоите години, че да видиш какво става! Ще се върна в село, ще мина през кръчмата, ще мушна в пояса две шишета гъмза и ще се върна в къщи за вечеря. „Давай, жено, ще й кажа, да поядеме, а че да се чукнеме по чашка за твоя хубост и за твое здраве!“ Ще й помогна след това да раздигнем софрата. „Заповядай, мила жено, да полегнеш, сърчицето ти малко да стопля!“ Женско сърце

лесно се топли. Не ти трябва огън и пламък, не ти трябва борина, всичко става от лесно по-лесно, иска се хубава дума само да ѝ пошепнеш в ухото, както кочът го направи с овцата. Аз от овнешки езици не разбирам, но зная какво ѝ рече: „Сърце мое, рече, хубава си, драга ми си, много те обичам!“ Косата ѝ малко ще погалиш — ти видя ли как кочът среса козината на овцата? Погалваш я с ръка — кочът нямаше ръка, а ти я имаш! Разбра ли?

— Запуши я! — разшава се Юмера. — Спри!... Много хубаво разбрах.

— Щом е тъй, ставай и си върви в къщи — ей го селото къде е, а пък аз ще пазя овцете и ще те чакам да си дойдеш утре.

... На другия ден идва си Юмера рано-рано, закичен на ухото със здравец. Питам го:

— Как е?

— Топ е! — хили се Юмера. — Мериносът, кай, цървулите ми не може да завърже! Но аз съм му благодарен, ще го гледам като брат и на рогите му две големи свещи ще запаля — едната от мене, другата от Незифе... Три дена останахме горе с Юмера, а след това посъбрах червенушки, борина малко и се върнах в село. Изтърсих армагана в скута на бабата и право при наместника.

— Кмете, ти връзваш ли жената за кревата?

— Защо да я връзвам? Аз, като я погледна само, и я свалям!... Ами тебе, казва, какво те е обарало да питаш? На тия години?...

— Питам, защото всички мъже в това село или връзват жените си, или им скърцат със зъби, или ги повалят само с поглед. А защо не раздадете, пистолети на мъжете? Вадиш пистолета и нататък всичко лесно!

Стана пълномощникът от стола и ме наближи.

— Духни ми — казва — в лицето!

Духнах му.

— Не си пил, а защо си я разиграл тътралката си рано-рано?

— Ще ти кажа — викам му — защо. — И му разправям по-нататък цялата работа за коча. Той на три пъти промени боята на лицето, че и неговият косъм, както се вижда, не излезе чист. Изслуша ме и накрая задава ми въпроса:

— Какво предлагаш да направим?

— Предлагам да се организира един курс в салона на читалището за квалификация на мъжете... Ще докараме коча да видят обноси, а пък аз ще се заема със словесното!

— Ама чакай! — вика пълномощникът. — Ти чуваш ли се какви ги дрънкаш? Коч в читалището, дето се провеждат културните мероприятия! На това отгоре — с овца!

Викам на пълномощника:

— Ами това не е ли култура, бе другарю, да умеят хората да се обичат? Я виж колко се развеждат!

Взе да се чеше пълномощникът: по главата, по врата, сетне, по краката.

— Само едно — казва — не разбирам: защо си се хванал тъкмо ти с тая овнешка история? Я ми кажи!

— Мъчно ми е, другарю пълномощник, че нашите хора в галенето са бетер от хайваните! Ето защо! Историята не е овнешка, а е от човешка по-човешка!

Замисли се пълномощникът. Мисли, мисли и накрая се реши:

— Добре, ще организираме курс, но все пак — в читалището не! Нека си бъде горе, в кошарите, там ще намериме начин да закараме мъжете, но да бъде за мероприятие някакво, да речем „реконструкция на овчата порода“ или нещо подобно — може дори само „реконструкция“. И ще внимаваш да не ни подушат, инак — стане ли на въпрос — нито съм те чувал, нито съм те виждал! Ясно?

— Ясно — казвам.

— Действуй!

... Сега действувам.

Меракът ми е да преминат един ден всичките мъже край мене и да ги видя всичките накичени със здравец — като Юмера!

Тогава и греховете ми ще се простят, и сърцето ми ще се отпусне!

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.